

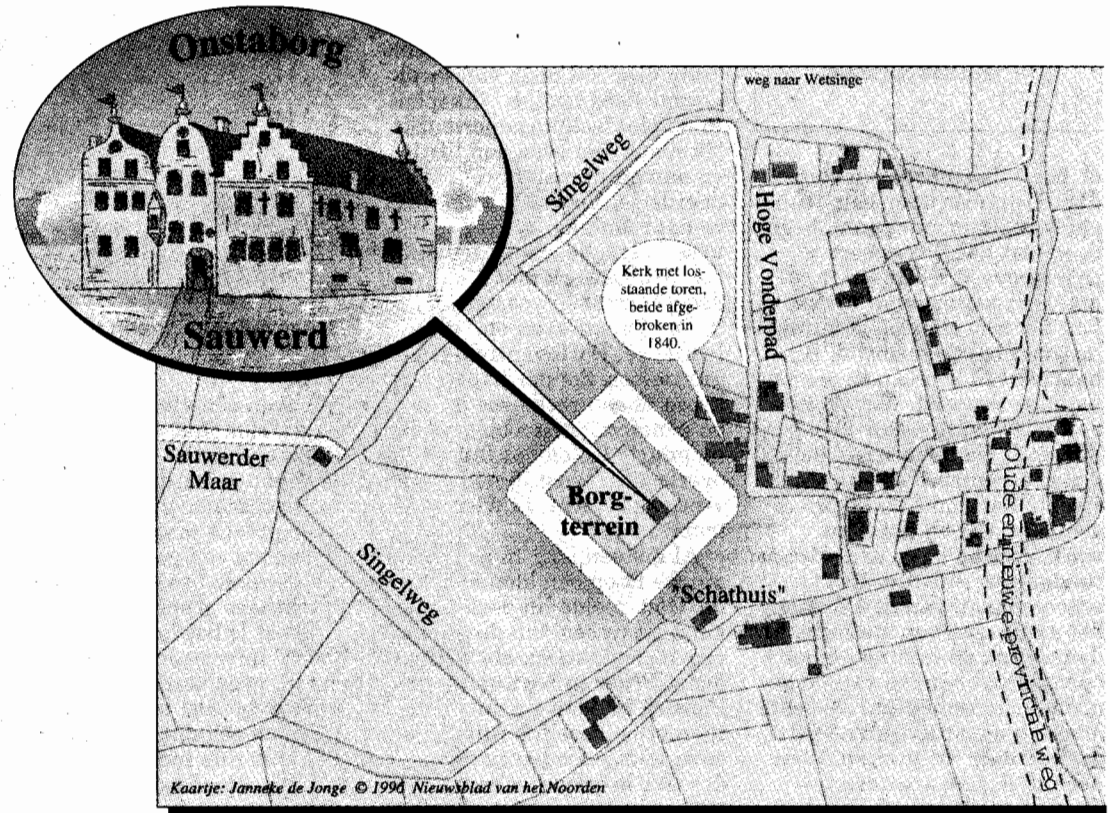
Onderzoek resten voormalige borg Sauwerd

Van onze verslaggever
Wim Jassies

SAUWERD – Binnen afzienbare tijd zullen bij de Singelweg in Sauwerd resten en de gracht van de voormalige Onstaborg te zien zijn. De gemeente Winsum wil er een archeologisch onderzoek naar laten uitvoeren. De Stichting Regionaal Archeologisch Archiverings Project (RAAP) uit Amsterdam moet het uitvoeren. Doel van het onderzoek is om de voormalige borg te traceren, alsmede de bijbehorende gracht. De totale kosten worden geraamd op ruim 12.000 gulden. De raadscommissie Ruimte behandelt het voorstel in de vergadering van maandag 4 maart.

Het Winsumer college komt met het voorstel op aandrang van de Sauwerder gemeenschap en -sinds kort ook- van de plaatselijke historische vereniging Ubbega. Het terrein aan de westkant van het dorp zou gebruikt kunnen worden voor educatieve en/of recreatieve doeleinden. "Ook de gemeente," zo laat het college weten, "hecht waarde aan invulling van het historische terrein." Afhankelijk van de resultaten van het onderzoek overlegt de gemeente met de grondeigenaar, de pachter, de dorpsvereniging en de historische vereniging Ubbega over de mogelijke educatieve invulling van het terrein. Er wordt overwogen om de gracht om de voormalige borg uit te graven en aan te sluiten op de Sauwerderhaven, zodat een vaarverbinding met het Reitdiep ontstaat. Het terrein is eigendom van de Stichting Pensioenfonds Rabobankorganisatie; het meet bijna 1,7 hectare en is in gebruik als grasland en -gedeeltelijk- als ijsbaan.

Om de juiste locatie van de voormalige Onstaborg te bepalen is een archeologisch onderzoek nodig. Een volledig onderzoek omvat een gecombineerd

geofysisch onderzoek en een booronderzoek. De stichting RAAP zal eerst een haalbaarheidsonderzoek uitvoeren. Het doel hiervan is om na te gaan of een archeologische vervolgonderzoek wenselijk is. Volgens de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek heeft het opgraven van en zoeken naar oudheidkundige voorwerpen geen zin. Er zijn voldoende streekgebonden voorwerpen voorhanden en er is voldoende informatie uit vroegere tijden beschikbaar.

Op de historische plaats in Sauwerd hebben diverse Onstaborgen gestaan. Door de twisten tussen Stad en Ommelanden werden ze diverse keren geslecht, maar op de puinhopen verrees steeds weer een nieuw steenhuis. Tot 1765, toen het, doordat Wetsinge veel machtiger was, definitief werd ge-

sloopt. De heuvel in het weiland bevatten de puinhoop.

Het geslacht Onsta (of: Onседа, Onsitha, Onsatha) behoorde tot de oudste en voornaamste families in de Ommelanden. De naam, Folcmar, duikt voor het eerst op in 1325. De Onsta's kozen als hoofdelingen de kant van de Vetkopers, die de Ommelanden opdroegen aan de graaf van Holland. Zij werden echter door de Groningers verslagen. De Onstaborg werd in 1400 door de Groningers ingenomen. Abel Onsta herbouwde de borg, die in 1468 al 'zeer sterk' werd genoemd. Zijn grafsteen is in het Groninger Museum te zien.

Aan het eind van de vijftiende eeuw laaide de strijd tussen de Ommelanden en de Groningers weer op. De Onstaborg en Verhildersum werden hierbij aangevallen en beschadigd. Ook tijdens de 80-jarige oorlog

had het huis veel te lijden. De Spanjaarden lieten er niet veel van over. Omstreeks 1628 wordt de borg 'ruineus' genoemd; de Onsta's kwamen sinds het begin van de zeventiende eeuw niet meer in de geschiedenis van de oude borg voor. Boy Ocko, de zoon van Oede Onsta, was de laatste; hij sneuvelde als ritmeester in Staatse dienst in 1640 bij Hulst.

In de jaren daarop veranderden borg en borgterrein vaak van eigenaar. Dé laatste was Alegonda Maria Tjarda van Starckenborgh-Clant. Het gevolg daarvan was, dat Wetsinge en Sauwerd nu weer in één hand waren. Dat betekende het einde van de Onstaborg in Sauwerd. Het huis, dat in de zeventiende eeuw was herbouwd, werd gesloopt; haar rechten werden bij het huis in Wetsinge gevoegd.